

NAGY NATÁLIA

A SZÓRVÁNYBAN ÉLŐ ISKOLÁSOK NYELVHASZNÁLATÁNAK SAJÁTOSÁGAI EGY KÉRDŐÍVES KUTATÁS ALAPJÁN

1. Bevezetés

A kikapcsolódás igénye jelen van az élet minden területén. Nem kivétel ez alól a nyelv sem, nyelvhasználatunk során is szükség van a kikapcsolódásra, történik ez akkor, mikor a köznyelvi változattól eltérő nyelvi alakulatokat használunk, mely során megjelenik a gúny, a játékosságra való hajlam. „Minél intenzívebb a beszélőközösség tagjainak (beszéd) kapcsolata, annál gyakoribbak a szlengjelenségek a beszédben” – írja Kis Tamás (Kis 1997: 238). A 21. században ez a tendencia egyre inkább erősödni látszik. Megfigyelhető az ifjúsági nyelv vizsgálata során is. Megnyilvánulásai nyelvi elemzése érdekes adatokkal szolgálhat életük, szokásaik megismeréséhez. Az ifjúság nyelvhasználata sajátos, ezzel jelezvén az egy csoporthoz való tartozást. Néha a kevésbé kidolgozott, az érdekes szóhasználat jellemző, de mindenképpen ötletesség az, ami megfigyelhető szóalkotásukon. Jelentős hatással volt és van rá az internet világa, egy-egy sportág szakszavainak átvétele, s más nyelvből származó kölcsönzések megjelenése. A diáknyelv létrejöttének alapvető feltétele egy olyan beszélőközösség, melynek tagjai intenzív kapcsolatban vannak egymással.

2. A diáknyelv kérdésköre a magyar szakirodalomban

Az ifjúság nyelvét a legdinamikusabban fejlődő nyelvi rétegének tartják. 20. századi jelenség, hiszen a szakirodalomban az *ifjúsági nyelv* elnevezés is csak 1963-ban jelent meg. Ennek a sajátos csoportnyelvnek a korábbi évszázadokban is voltak előzményei. Első nyomait Sebald Heyden nürnbergi iskolamester latin nyelvgyakorló könyvében találhatjuk, mely 1527-ből származik (Hoffmann 1996: 8). 1898-ból származik az első diákszótár Dobos Károly tollából. A mű bevezető tanulmányában értékes áttekintést ad a diáknyelv előzményeiről, jellemzőiről. A szótári rész ábécérendben közli a szavakat, kifejezéseket, nagy részüket értelmezi és etimologizálja is. Az 1930-as években Bárczi Géza hívja fel a nyelvészek figyelmét a jelenségre (Tolcsvai Nagy 1988: 399).

Az *ifjúsági nyelv* műszót Kovalovszky Miklós használja először 1963-ban az ifjúság nyelvéről írott cikkében. „A diákság és munkásifjúság, város és falu fiatalsága majdnem egyformán beszél: egy széles körű, szinte általános egységesség tanúi vagyunk” (Kovalovszky 1963: 67).

Mérföldkőnek számít Matijevics Lajosnak a vajdasági magyar diáknyelvről készült munkája. „A diáknyelv az egy közösségben azonos céllal élő tanulóknak a csoportnyelve, sajátos beszéde, azaz olyan nyelvi eszköz, amely az irodalmi nyelvtől, a köznyelvtől és a 13 népnyelvtől csak a szókincsben tér el, s ezek az eltérő szavak főleg az iskolai életre vonatkoznak és olyan sajátos jelek, amelyek csak a beavatottak számára szimbolizálják a valóság valamelyik mozzanatát” (Matijevics 1972: 24).

Az átvételekkel kapcsolatban kiemelkedő Lizanec Péter munkássága, aki a Magyar–ukrán nyelvi kapcsolatok című, 1970-ben Ungváron megjelent könyvében részletesen elemzi az átvételeket, gazdag korpusz alapján. Külön hangsúlyt fektet azon szlavizmusokra, melyek megtalálhatóak a magyar nyelvben, valamint a magyar jövevények tanulmányozására az ukrán szóhasználatban (Lizanec 1970). Az ő nevéhez fűződik a kárpátaljai magyar nyelvjárások és a magyar–szláv nyelvi kapcsolatok kutatásában jelentős előrelépésnek tekinthető háromkötetes A kárpátaljai magyar nyelvjárások atlaszának a megjelenése (Lizanec 1992, 1996, 2003). A kétnyelvűség-kutatás kérdésével foglalkozik Cserniczkó István A magyar nyelv Ukrajnában (Kárpátalján) című munkája is (Cserniczkó 1998). 2003-ban szintén Cserniczkó István szerkesztésében jelent meg munkája, amely a kárpátaljai magyar kétnyelvű beszélőközösség nyelvhasználatát tárgyalja (Cserniczkó 2003). Benő Attila a határon túli magyarság nyelvhasználatával kapcsolatban a következőképpen nyilatkozik: „A nyelvi dominancia következményeként jelentkezhet az a jelenség, hogy a beszélő anyanyelvének vagy második nyelvének valamelyik (vagy akár több) szókincs-rétegében (regiszterében) lexikai hiányok mutatkoznak, és ezeket a hiányokat rendszerint maguk a beszélők is észreveszik, amikor egy adott fogalomnak nem tudják felidézni a »másik nevét«, azaz a másik nyelvben használt nevét, vagy egyáltalán nem ismerik az adott szót.” (Benő 2009: 53).

A diáknyelvvvel kapcsolatos kutatási eredmények sorra jelentek meg: Barcza (1886), Csefkó (1889), Dobos (1898), Benedek (1908), Bárczi (1932), Kovalovszky (1963). Maga az *ifjúsági nyelv* terminus is Kovalovszky cikke nyomán terjedt el. E cikk után többek között Bachát (1986), Büky (1974), Deme (1984), Koltói (1984), Mizser (1996), Szikszainé (2001) és mások tollából kisebb-nagyobb tanulmány, cikk született ebben a témakörben (Deme 1984; Thoman-Tóth 1994). Az Anyanyelvápolók Szövetsége két ízben is pályázatot írt ki, 1964-ben és 1972-ben, melyben a diáknyelvi fejlemények gyűjtésére szólítanak fel. Az utóbbira az ország különböző részeiből és a határokon túlról is közel kétszáz pályamű érkezett (Kardos-Szűts 1995).

Kovalovszky Miklós a következőket írja: „Diákság és munkásifjúság, város és falu fiatalsága majdnem egyformán beszél: egy széleskörű, szinte általános egységesülés tanúi vagyunk” (Kovalovszky 1963: 67). „A diáknyelv [...] olyan nyelvi eszköz, amely az irodalmi nyelvtől, a köznyelvtől és a 13 népnyelvtől csak a szókincsben tér el, s ezek az eltérő szavak főleg az iskolai életre vonatkoznak és olyan sajátos jelek, amelyek csak a beavatottak számára szimbolizálják a valóság valamelyik mozzanatát” (Matijevics 1972). Grétsy László megállapítja, hogy ma

már a diáknyelv tanulmányozása egyet jelent az ifjúsági nyelv vizsgálatával, hisz a 60-as évektől kezdve a diák és a nem diák fiatalok érintkezése a társadalmi életben szorosan összeforrt. Szerinte az ifjúsági nyelv célja egy csoporthoz való tartozás hangsúlyozása (Grétsy 1987). Bachát a sok idegen nyelvű elemre is felhívja a figyelmet, és megállapítja, hogy ezek az elemek egy része az átadó szaknyelvből került át, másokat pedig az iskolában tanult idegen nyelvekből, a televízióból, a rádióból és az olvasmányaikból vettek át a fiatalok (Bachát 1986). Rónaky Edit kiemeli azt, hogy a rögtönzések nagyon értékessé teszik a nyelvet, de mivel ezek a spontán nyelvi alakulatok nem maradnak meg a nyelvhasználatban, ezért nehéz gyűjteni és tanulmányozni őket (Rónaky 1997).

3. A vizsgálatról

Egyes laikus beszélők felháborodnak a fiatalok beszédstílusán, mások azonban értékelik szóalkotásuk ötletességét. Ezt bizonyítja az is, hogy számtalan kutató foglalkozik a diáknyelvi fejlemények vizsgálatával. Az ifjúság szóhasználatának oka a csoporthoz való tartozás hangoztatása. Jellemző olyan szavakat és kifejezéseket használnak, amelyeket csak ők értenek meg, amelyeket főként saját társaságukban használnak.

Mindezek tükrében érdekes megvizsgálni egy olyan közösség nyelvezetét, melyre nem csupán más csoportnyelvek hatnak, hanem egy teljesen más nyelv is befolyásolja alakulását. Kutatásom tárgya az ukrain szórványban élő magyar diáknyelvben megjelenő nyelvi hatások vizsgálata és elemzése két tanintézmény diákjainak szókészletében.

A kárpátaljai magyar tanulók a mindennapi életben a magyar nyelven kívül érintkeznek egy másik nyelvvel is, a többségi nyelvvel, az ukránnal. Ezen sajátos helyzetükből fakadóan a kétnyelvűség más és más szintjén helyezkednek el. „Vannak tehát, akik értik az államnyelvet, de nem beszélik, vannak, akik az államnyelvet kezdő, haladó vagy közepes fokon beszélik, s vannak, akik az anyanyelvüket és az államnyelvet is egyformán jól beszélik” (Molnár 2010: 198).

Az anyaggyűjtés a Técsői Magyar Tannyelvű Református Líceum és a Técsői Hollósi Simon Középiszkola tanulóinak körében történt a 2017–2018-as tanévben.

A kérdőívek zárt és nyílt kérdést is tartalmaztak. Fontosnak tartottam, hogy a diákság életére vonatkozó információkat tárjak fel általuk, valamint azt, hogy felszínre kerüljenek azok az átvételek, melyek a técsői diákok nyelvhasználatát jellemzik. A két tanintézményben összesen 213 adatközlő töltötte ki a kérdőívet. Ebből 101 tanuló a Técsői Magyar Tannyelvű Református Líceum, 112 a Técsői Hollósi Simon Középiszkola tanulója. A nemek aránya mindkét adatközlőcsoportban kiegyenlített. A megkérdezett diákok életkora 11–18 év. Lényeges különbség a két csoport között, hogy a Líceum diákjai különböző településekről származnak, melyek egymástól 50 km-re helyezkednek el, de mind a szórványban található. A diákok 75%-a magyar anyanyelvű, a megkérdezettek 25%-a ukrán anyanyelvűnek vallotta magát. E két nyelven kívül angol és német

nyelvtudással rendelkeznek. A kérdőíves módszer adatait a pedagógusokkal készített interjúkkal is kiegészítettem, ezzel teljesebb képet kapva a nyelvhasználatukról.

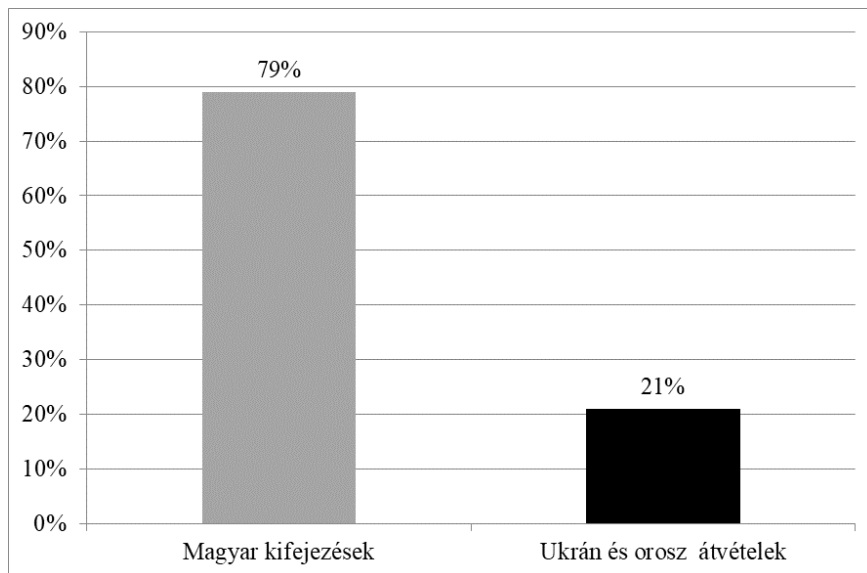
4. Eredmények

A nyelvi kutatás számára azon diáknyelvi szavak a legfontosabbak, melyek saját észjárást szemléltetnek, a diákok saját alkotásai. Ezt befolyásolhatja valamilyen esemény, érzelem. E szókincs használata nem a titkosságra való törekvést célozza, hanem a nemzedéki elkülönülés szándéka benne a mérvadó. A diákok kevésbé zárt csoportot alkotnak, hiszen nem minden idejüket töltik diáktársaikkal, iskolán kívül, más csoportokkal, másfajta közösségekkel is érintkeznek, de ekkor is használhatják a normaként elfogadott köznyelv mellett saját nyelvüket.

A diáknyelvi fejleményeket bizonyos szempontok szerint csoportokba rendeződnek. E kifejezések témakörök szerinti kategorizálásával több kutatás is foglalkozott (Bachát 1976; Mizser 1996).

A técsői diáknyelvben jelen vannak a tanulókkal kapcsolatos kifejezések, ezekre mind a köznyelvből származó, jelentésátvitellel alkotott megnevezéseket találunk ki, de előfordul egyszerű szóképzéssel továbbgondolt alak is. Tehát az oktatással kapcsolatos kifejezések száma jelentős: *dög tan* 'biológia', *rém tan*, *mér tan?* 'mértan', *meghúzták*, 'megbukott', *hegyi beszéd* 'igazgató beszéde'.

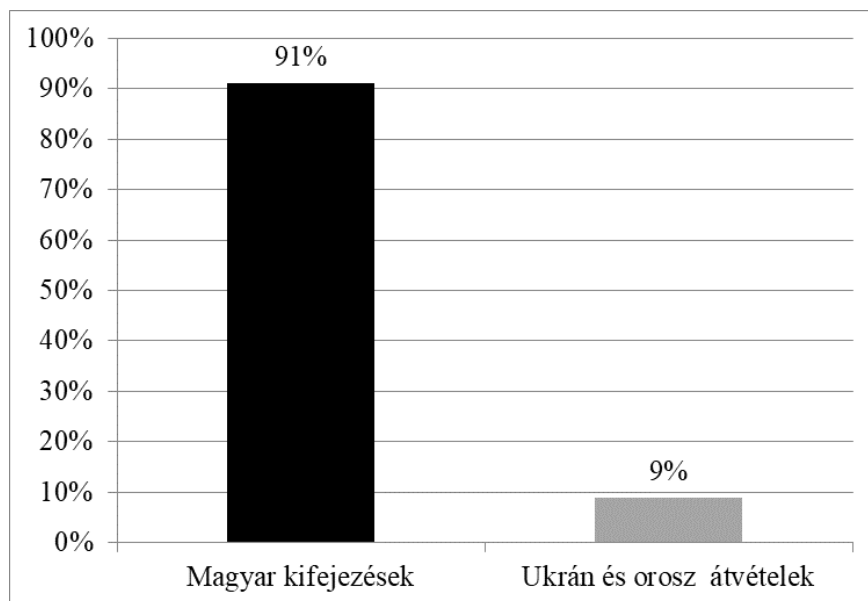
Érdekes részét képezik az oktatással kapcsolatos szavaknak azok a kifejezések, melyeket az ukrán nyelvből vett át a fiatalság. Ezek alkotják a kifejezések 21%-át *rucská* 'toll', *olivec* 'ceruza', *linijka* 'vonalzó', *scsodennék* 'napló' (lásd 1. ábra).

1. ábra. Oktatással kapcsolatos kifejezések

A szórakozással, társasági élettel kapcsolatos kifejezések között találunk magyar szavakat és ukrán átvételeket is: *buli* 'zenés mulatság', *tali* 'találkozás'. Ukrán átvételek: *diszkács*, *diszko* 'táncost', *kápcsal* 'udvarol'.

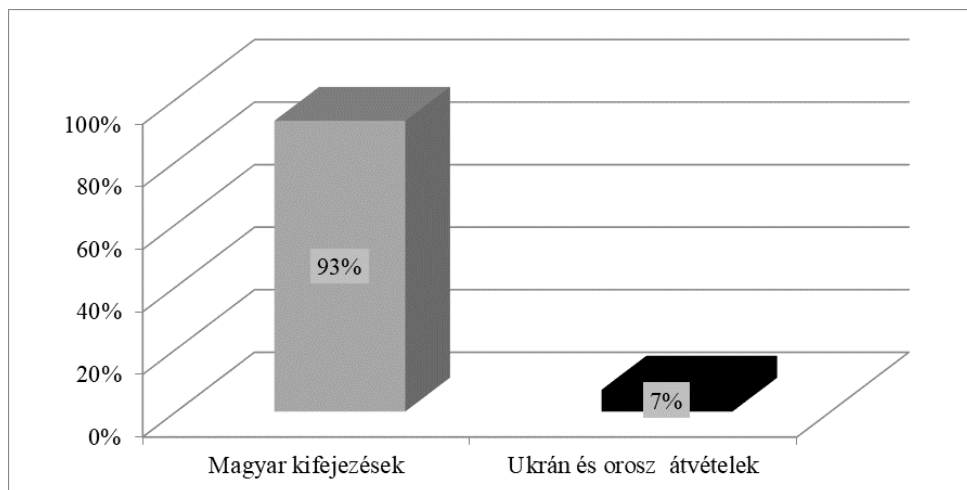
Gyakori jelenség, hogy ugyanarra a fogalomra több megnevezés is elterjedt az iskolások körében, például a *táncol* szót *ráz*, *csörög*, *ugrál*, *riszál*, *löttyög*, *ropja* szavakkal is helyettesítik (lásd 2. ábra).

2. ábra. Szórakozással, társasági élettel kapcsolatos kifejezések

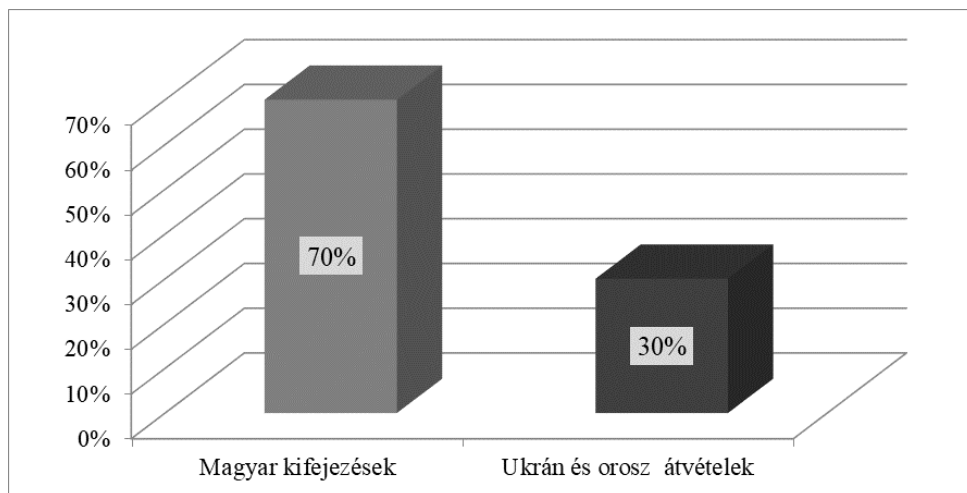
Az udvarlással kapcsolatos kifejezéseket vizsgálva megfigyelhetjük, hogy jelentős számban vannak közöttük névátvitelen alapuló szavak. Egy-egy kifejezésre több szinonimát is alkalmaznak, így szinonimasorok alakulnak ki: *csajozik*, *fűz*, *felszed*, *felcsíp* 'udvarol', *beleájul*, *belezúgott*, *rápöppent*, *becsajozik*, *bepaszozott* 'szerelmes'. Elenyésző számban, de itt is előfordulnak ukrán átvételek (3%): *páreny* 'udvarló', *préztávál* 'udvarol'.

A társalgással kapcsolatos kifejezésekből megtudhatjuk, hogyan reagál a ma fiatalja az egyes élethelyzetekben: *tasi* 'táska', *kom* 'komolyan', *dumál* 'sokat beszél'. Szláv átvételek (7%) *zdorov* 'szia', *jászna* 'értem/érthető' (lásd 3. ábra).

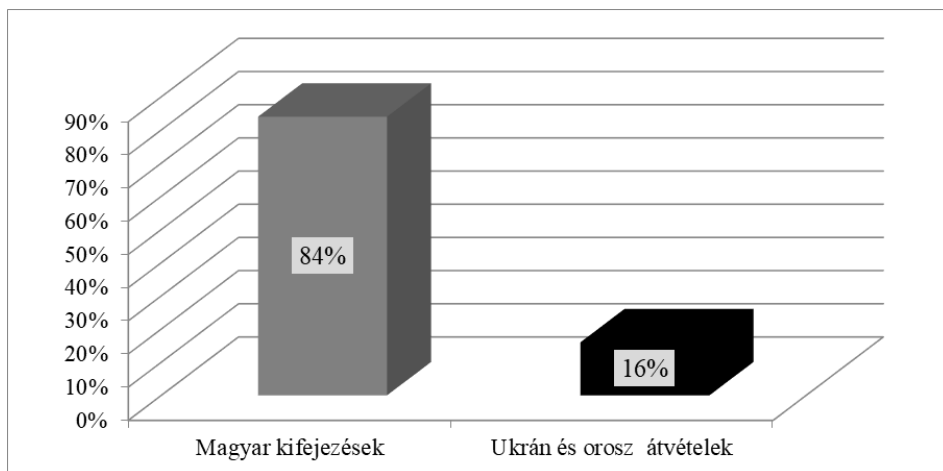
3. ábra. Társalgással kapcsolatos kifejezések

Szellemes, humoros hangvétellű kifejezések sora alkotja az emberrel és tulajdonságaival kapcsolatos megnevezések csoportot, melyben sok újszerű, kifejezést találunk: *tapló* 'nevetlen személy', *züttyös* 'nem normális' *tudós*, *Okoska törp* 'nagyon okos', *egős* 'nagyképű', *manapos* 'friss'. A *csúnya* szónak is egész szinonimacsoportját használják: *csúf*, *csúfság*, *ronda*, *madárijesztő*, *boszorkány*, *bűnronda*, *hányadék*, *ocsmány*. Az eredmények azt mutatják, hogy az e csoportba tartozó szavaknál a szláv kifejezések aránya jelentősen magas (30%). Érdekes kifejezést használnak a *dolgos* magyar szó helyett vagy mellett: *trudoholyik*. *Szpicska*, *szuhorebrék* névvel illetik a 'vékony' embert, *málaljetka* a 'serdülőkorú lány', *bulocska*, *poncsi*, *zsérnéj* 'kövér', *szkupej* 'fösvény' (lásd 4. ábra).

4. ábra. Az emberrel és tulajdonságaival kapcsolatos megnevezések

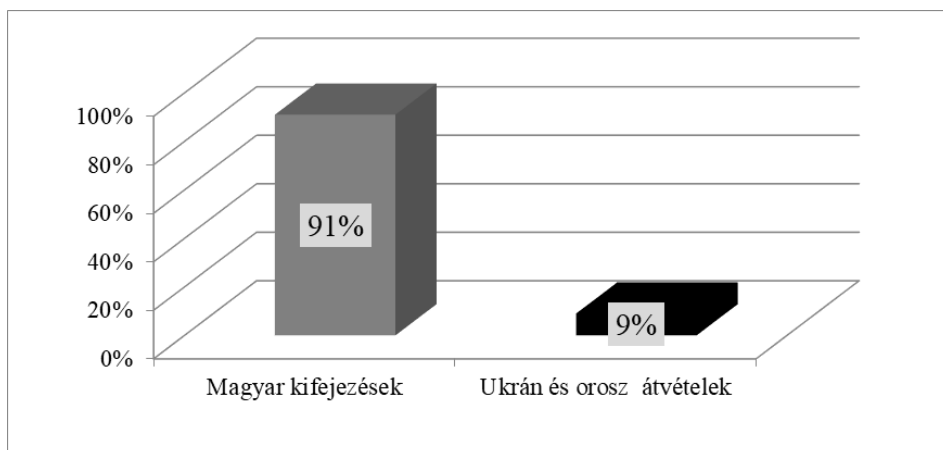
A testrészekkel, ruházattal kapcsolatos kifejezéseik tárháza igen változatos, a szavak találóak, néha ironikusak: *kerti törpe*, *porba fíngó*, *seggdugasz*, *töpörtű* 'alacsony', *kagyló* 'fül', *buksza* 'nő', *csőr*, *lepényleső* 'száj', *csaj*, *bula*, *nőci* 'nő', *bendő*, *hasi*, *pocak*, *poci* 'has'. Szláv átvételek (16%): *précsoszka* 'frizura', *stuka-turka* 'smink', *dzsinszé* 'farmer', *báletki* 'papucscipő' (lásd 5. ábra).

5. ábra. Testrészekkel, ruházattal kapcsolatos kifejezések

A közlekedési eszközöket, illetve a közlekedéssel kapcsolatos dolgok megnevezésére is jellemző a humorosság, a vidámság. Itt is megfigyelhetjük, hogy a diáknyelv bár hasonlatos a szlenghez, de célja inkább a humorizálás, nem jellemző rá a titokzatosság: *moci* 'motor', *verda* 'jó autó', *szappantartó*, *tragacs* 'öreg autó', *rallizik* 'gyorsan vezet', *bringa* 'bicikli'.

Itt is jellemzőek az ukrán átvételek (9%): *marsutka* 'iránytaxi', *elekrticska* 'vonat' (lásd 6. ábra).

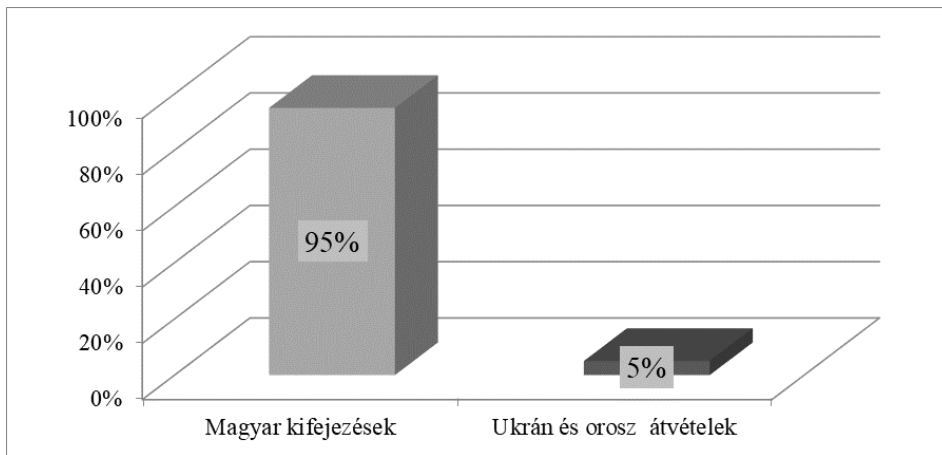

6. ábra. Közlekedési eszközök, illetve a közlekedéssel kapcsolatos kifejezések

Rengeteg szinonimát alkalmaznak: *lelép, lekopik, lelécel, elillan, teleportál, eltűz, elhöz, elpárolog, meglép, megpattan*. Az ebbe a kategóriába tartozó szavak bizonyítottan a média és az internet világából származnak.

A következő kategóriába történő besorolás néhány esetben kérdéses volt, hiszen annyira sok minden van, ami függőséget okoz a tanulók számára, hogy elgondolkodtató, melyik kategóriába soroljuk. Az élvezeti cikkekre, szükségletek címűbe, esetleg a szórakozással kapcsolatosba. Íme néhány példa az ide került szavak közül: *cigi, bagetta* 'cigaretta', *lé, lóvé, zsozsó* 'pénz', *beáll, jól érez* 'lereszegeedik', *füstölés, koholás* 'dohányzás', *kajás, rágja a vastag, korgó* 'éhes'

A szláv átvételek a szavak 5 %-át alkotják: *szusnyák* 'szomjúság alkoholizálás után', *gyenguska* 'pénz' (lásd 7. ábra).

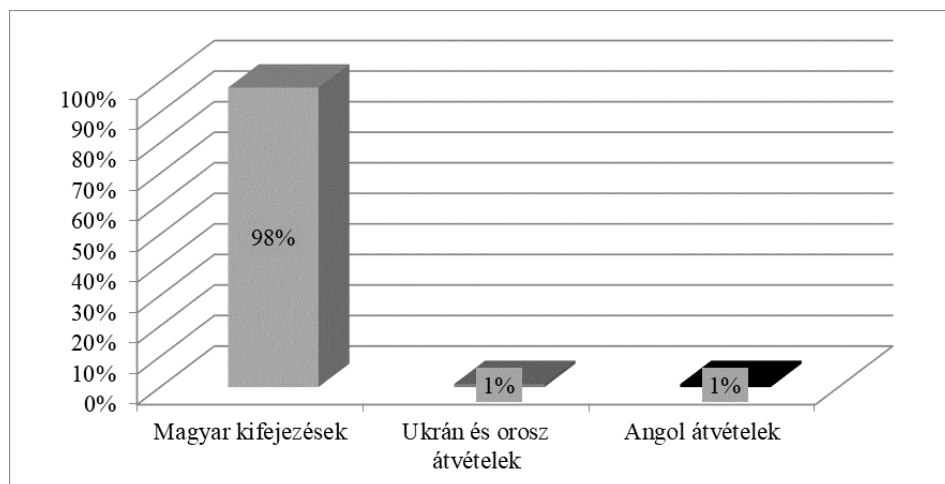

7. ábra. Évezeti cikkek, szükségletek

A tetszés/nem tetszés kinyilvánításával kapcsolatos kifejezések: *füstölög, kivan* 'ideges', *szopás* 'rossz esemény', *tuti* 'jó'. A jó dolgok kifejezésére szolgáló szavak sora 30 kifejezésből áll: *pipec, klassz, szuper, szupi, zsír, király, frankó, tökjó, csafa, cool, csúcs, atom* stb. Ugyanez megfigyelhető az ellenkezője esetében is. A kevésbé jó dolgokat is szinonimasorokkal jellemezzük: *bűn, dög, lepukkant, szar, szemét, tré*.

Ukrán átvételek (1%): *fájnij, dobri* 'jó', *scsászliv* 'boldog'.

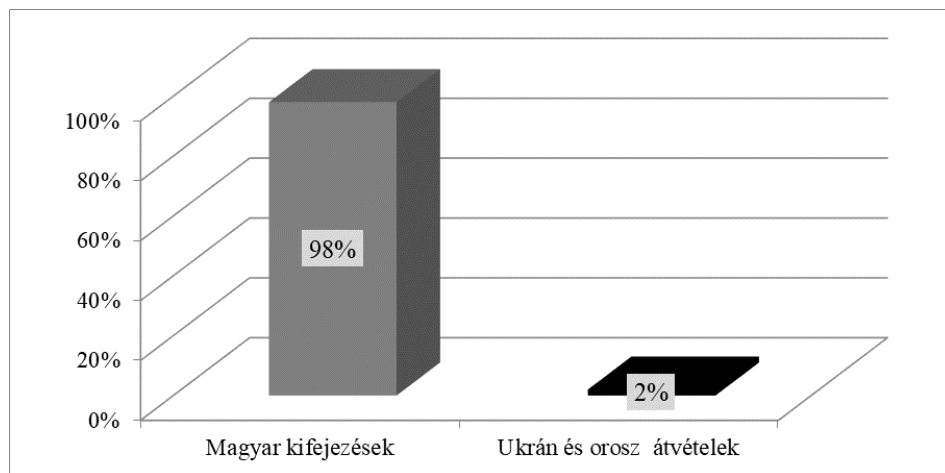
Angol átvétel (1%): *cool* 'jó', *dislike* 'nem tetszik', *lájk* 'jó, tetszetős' (lásd 8. ábra).

8. ábra. A tetszés / nem tetszés kinyilvánításával kapcsolatos kifejezések

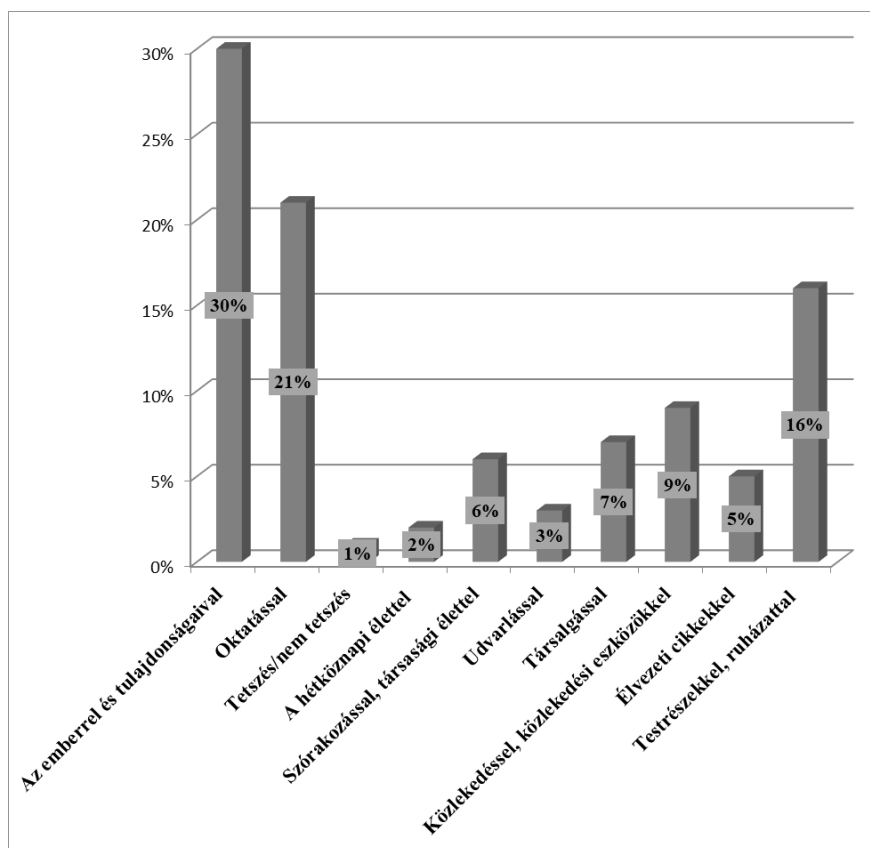
A hétköznapi étellel kapcsolatos kifejezések: *átráz, áthajít* 'becsap', *csicska* 'olyan egyén, aki más munkáját végzi', *nyávog, nyekereg* 'panaszkodik', *pisilde* 'mellékhelyiség', *rynyál, rávarjúzik* 'valami miatt panaszkodik'.

Ukrán és orosz átvételek (2%): *sisztyorká* 'besúgó', *fleska* 'adathordozó', *szélka* 'link' (lásd 9. ábra).

9. ábra. A hétköznapi étellel kapcsolatos kifejezések

Az összesített diagram is bemutatja, hogy az átvételek nagymennyiségben az emberrel és tulajdonságaival kapcsolatos megnevezések (30%) és az oktatással kapcsolatos kifejezések (21%) között fordulnak elő, s elenyésző számban vannak a tetszés/nem tetszés kinyilvánításával kapcsolatos kifejezések (1%) és a hétköznapi étellel kapcsolatos kifejezések (2%) között (lásd 10. ábra).

10. ábra. Összesített diagram a tematikai megoszlásról

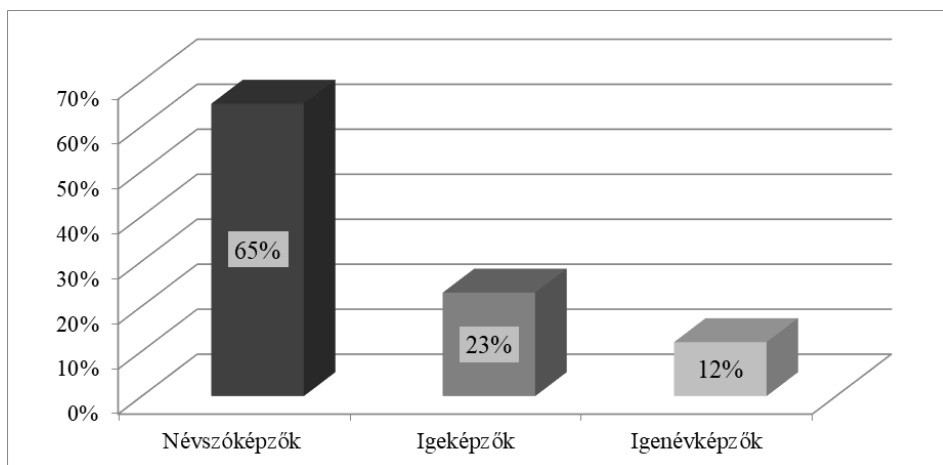
Az ukrán nyelven kívül az angol nyelvi hatás mindkét tanintézményben egyformán megfigyelhető: *kul* (< ang. cool) 'jó dolog', *filing* 'érzés, hangulat', *happy* 'boldog, jó'. Az internetes kommunikáció révén került be a diákok nyelvhasználatába a *lájk* szó és származékai, melynek ellentéte, a *dislike* 'ellenszenv, idegenkedés' is igen elterjedt.

A szóalkotásmódok tekintetében is érdekes megfigyelni a diáknyelvi fejleményeket. A leggyakoribb szóalkotási mód a szóképzés ezen belül is a kicsinyítő képzők használata: *-i: haláli, állati*, *-ci: naci 'nadrág', ruci 'ruha, -kó: szerkó 'szerelés, ruházat'*. E képzők járulnak a kölcsönszavakhoz is. Pl.: ez figyelhető meg a *gyákuju* 'köszönöm' lexéma szórövidüléssel és kicsinyítő képzővel alkotott változatánál, a *gyáki*-nál

A kicsinyítő képzők használata főleg a társas érintkezésre vonatkozó szavaknál figyelhető meg. Arányuk jelentős, a szavak 45%-a így alakult ki: *köszike, puszika, bocsi, bocsika, szió, szióka*.

Sokszor alkalmazzák az ige képzőket: *füstöl* 'dohányzik' *kápcsal* 'összeilleszt'.

Gyakran alkotnak igeneveket, főleg főnévi igeneveket: *mutélni* 'találkozni' *umnyicsálni* 'okoskodni' (lásd 11. ábra).

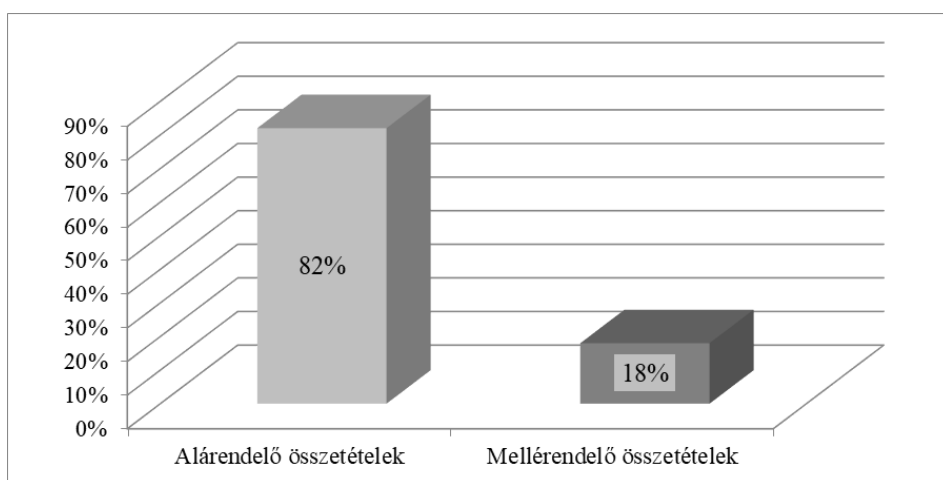

11. ábra. Szóképzés

Egy-egy szóból többféle képzővel különböző szóalakokat képezve szócsaládok jönnek létre. A técsői ifjúság nyelvében ilyen, s ehhez hasonlók: *oké, okés, oksí, okszi* 'rendben'; *csajsi, csajszika, csaje, kiscsaj* 'leány'.

Szintén gyakori szóalkotásmódnak számít a diákok nyelvzetében a szóösszetétel, mely célja a jelentéssűrítés, valamint a tréfás, meghökkenítő alakulatok létrehozása. A szóösszetétel-típusoknál leggyakoribbak az alárendelő összetett összetételek: *pulykatojás* 'szeplős', *agytankolás* 'tanulás', *észgyár* 'jó tanuló', *bőrégér*, *zsiráf gondozó* 'magas ember', *eszeviszi* 'ideges', *hisztifészek* 'veszekedős'.

Ritkábban fordulnak elő a mellérendelő összetételek, ikerszavak: *fülemüle* 'elálló fülű', *licslocs* 'kétszínű', *nyilinyali* 'besúgó' (lásd 12. ábra)

12. ábra. Alaki szóalkotás

Sajátos, vicces szóalkotásaik közé tartozik a szójáték, a tréfás szóferdítés. A szavak részeit eltorzítják, vagy csupán formai játékot, rímjátékot űznek. Célja a humorkeltés: *írott lom*, *birodalom* 'irodalom', *naplopó* 'napló', *rádirgumi* 'radír'.

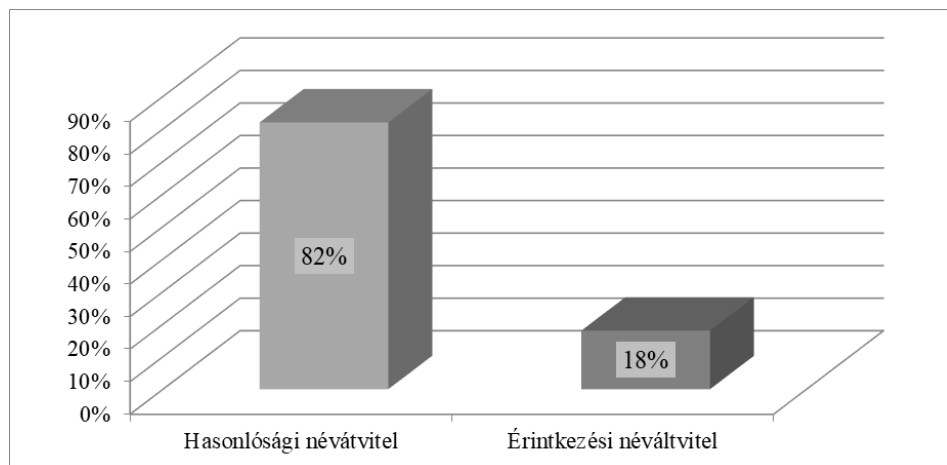
Az információcsere felgyorsítása érdekében gyakran különböző szócsonkításokat alkalmaznak, és ezek mindkét adatközlőcsoport estében megjelentek. A szavakból egyes hangok, sőt szótagok esnek ki. Ez a jelenség nem csupán az élőszóbeli közlés kapcsán terjed, de leírásban is egyre gyakrabban előtérbe kerül: *nemtom* 'nem tudom', *vok* 'vagyok', *légy szí*, 'légy szíves'.

A diáknyelvben kedvelt jelenség a névátvitel, Papp István szerint „[...] a szavak érzelmi töltése indítja meg a képtársítást [...]” (Papp 1987: 11). Ennek lényege, hogy a köznyelvi szavakat más, eltérő jelentéssel ruházzák fel.

A névátvitel mindkét típusára találunk példát a técsői tanulók nyelvezetében.

Hasonlósági névátvitel: (82%): *fogpiszkáló* 'sovány nő', *káposzta* 'fej', *bálna* 'kövér nő', *madárijesztő* 'csúnya nő', *fészek* 'túllicimázott hajviselet'.

Az érintkezési névátvitel (18%) alapja a szinonimitás: *izomagy* 'erős férfi', *val-latás* 'felelés', *kagylózás* 'súgás', *hangya* 'szorgos ember', *világol* 'hazudik' (lásd 13. ábra).

13. ábra. A névátvitel típusainak megjelenési aránya

Megállapíthatjuk, hogy a névátvitel minden formáját nagy előszeretettel alkalmazzák, ám a hasonlósági névátvitel közkedveltebb.

A szavak egy része az argó közvetítésével került a fiatalok nyelvébe. Erre a jelenségre Bachát László is felhívja a figyelmet, s megállapítja, hogy mindez csupán színesítés céljából történik. Ilyen: *gagyi* 'értéktelen, jelentéktelen', *szerkó* 'ruha, szerelés', *zaba* 'étel', *dohány* 'pénz', *kajál* 'eszik', *kaja* 'étel'.

5. Összefoglalás, következtetések

Végezetül megállapítható, hogy a kárpátaljai magyar közösségben használatos három nyelv (magyar, ukrán, orosz) jelen van a szórványban élő tanulók nyelvhasználatában. Bár a tanárok az egyes tanintézményben nagy figyelmet fordítanak arra, hogy a tanulók beszédükben ne használjanak szláv átvételeket, ettől függetlenül a szünetben egymás között gyakran beszélnek ukránul, de a magyar párbeszédetek is tele vannak átvételekkel. A pedagógusok elmondása szerint egyes tanulók bár mind a két nyelvnek birtokában vannak, de előfordul, hogy a két nyelv szerkezetének tévesztése következtében egyik nyelven sem tudnak helyesen fogalmazni.

Az adatközlői csoportok nyelvhasználatában észlelhetők sajátosságok röviden így foglalhatók össze:

1. A técsői ifjúság gyorsan reagál a változásokra, nyelvezetükben nem találunk elavult kifejezéseket, hisz azok használata nem divatos.
2. Ihletet merítenek viccekből, reklámszövegekből, melyek segítségével nyelvük lendületes, vidám.
3. Az iskolai kommunikációjuk jelentős részében a magyar nyelv kerül előtérbe, de nyelvhasználatukban megnyilvánul az ukrán nyelv intenzív hatása.
4. Jellemző az internetes kommunikáció elemeinek használata.

A diáknyelv eleven, hangulatos, ötletekben gazdag, folyton meg-megújuló változata, színfoltja nyelvünknek. Nemzetiségi, vagy ha úgy tetszik, kisebbségi körülmények között külön jelentősége van, arról tanúskodik, hogy él még nyelvteremtő ereje a közösségnek.

Irodalom

- Bachát László 1976. Az ifjúsági és diáknyelv kérdései. In: Sebestyén Árpád (szerk.): *Anyanyelv, közélet, műveltség*. Akadémiai Kiadó. Budapest.
- Bachát László 1986. Az ifjúság nyelve és a köznyelv. In Szende Aladár (szerk.): *Program az anyanyelvi nevelés továbbfejlesztésére*. Tankönyvkiadó. Budapest.
- Bárczi Géza 1931. A „pesti nyelv” *Magyar Nyelv* 27: 228–242.
- Barcza József 1896. Debreceni diák-szók és szólásmódok. *Magyar Nyelvőr* 25: 454–457, 503–505.
- Benedek Károly 1908. A mi diákjaink beszédéről. *Magyar Nyelvőr* 36: 126–128.
- Benő Attila 2009. Újabb erdélyi lexikográfiai munkálatok. *Korunk* (3) 20/2: 49–54.
- Büky László 1974. A diáknyelv képzőhasználatáról. *Magyar Nyelvőr* 98: 282–283.
- Csefkó Gyula 1899. A bajai diáknyelvből. *Magyar Nyelvőr* 28: 477.
- Csernicskó István 1998. *A magyar nyelv Ukrajnában (Kárpátalján)*. Akadémiai Kiadó. Budapest.
- Csernicskó István 2003. *A mi szavunk járása. Bevezetés a kárpátaljai magyar nyelvhasználatba*. Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola. Beregszász.

- Deme László 1984. Ifjúság és beszédkultúra. *Édes Anyanyelvünk* 6/2: 2–3.
- Dobos Károly 1898. *A magyar diáknyelv és szótára*. Budapest.
- Grétsy László 1987. Az ifjúsági nyelv. In: Bachát László (szerk.): *Szépen magyarul – szépen emberül*. HNF Országos Tanácsa – Kossuth. Budapest. 63–68.
- Hoffman Ottó 1996. *Mini-tini-szótár (A mai magyar diáknyelv szinonimaszótára)*. Janus Pannonius Tudományegyetem, Továbbképző Központ. Pécs.
- Kardos Tamás – Szűts László 1995. *Diáksóder. Hogyan beszél a mai ifjúság?* Falukönyv – Ciceró Kiadói Kereskedelmi és Szolgáltatói Kft. Budapest.
- Kis Tamás 1997. Szempontok és adalékok a magyar szleng kutatásához. In: Kis Tamás (szerk.): *A szlengkutatás útjai és lehetőségei. Szlengkutatás 1. sz.* Debrecen. 237–296.
- Koltói Ádám 1984. Az ifjúsági nyelvről. *Édes Anyanyelvünk* 6/2: 7–8.
- Kovalovszky Miklós 1963. Az ifjúság nyelvéről. *Valóság* 6/5: 66–75.
- Lizanec Péter 1970. *Magyar-ukrán nyelvi kapcsolatok (A kárpátontúli ukrán nyelvjárások anyagai alapján)*. Uzshorodi Állami Egyetem. Uzshorod.
- Lizanec Péter 1992. *A kárpátaljai magyar nyelvjárások atlasza*. Patent Nyomdaipari Vállalat. I. kötet, Budapest, II. kötet, Ungvár, III. kötet, Ungvár–Debrecen.
- Matijevis Lajos 1972. *A vajdasági magyar diáknyelv*. Forum Lap- és Könyvkiadó Vállalat. Újvidék.
- Mizser Lajos 1996. A diáknyelv témakörei. *Magyar Nyelvőr* 96: 285–286.
- Molnár Anita 2010. Magyar vagy ukrán tannyelvű iskola. A tannyelv lehetséges követelményeiről Kárpátalján. In: Fádri István – Kötél Emőke (szerk.) *Határhelyzet. Önmeghatározási kísérletek: hagyományörzéstől a nyelvi identitásig*. Balassi Intézet Márton Áron Szakkollégium. Budapest.
- Rónaky Edit 1997. *Hogyan beszél ma az ifjúság? (Avagy: Hogy hadováznak a skacok?)* Második, javított kiadás. (Az Embernevelés Kiskönyvtára 2.). Kemény Gábor Iskolaszövetség. Szentlőrinc.
- Szicszainé Nagy Irma 2001. A diákszleng metaforái az „elégtelen”-re. In: Kemény Gábor. (szerk.): *A metafora grammatikája és stilisztikája. (Tanulmánykötet a Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Karának Magyar Nyelvtudományi Tanszéke által 1999. október 11–12-én rendezett konferencia előadásaiból.)* Tinta Könyvkiadó. Budapest.
- Tolcsvai Nagy Gábor 1988. A mai magyar nyelv normarendszerének egy jelentős változásáról az „ifjúsági nyelv” kapcsán. *Magyar Nyelvőr* 112: 398–405.